

-ARAŞTIRMA MAKALESİ-

KADRO DERGİSİ'NDE DEVLETÇİLİK DÜŞÜNCESİ

Mehmet Zakir SARIKAYA¹ & Veysel ERAT²

Öz

1930'lar Türkiye'de toplumsal, siyasi ve iktisadi açıdan olumsuzlukların yaşandığı yıllardır. 1929 Dünya Ekonomik Buhranı anılan sorunları daha fazla derinleştirmiştir. Özellikle ekonomik sorunlara yönelik çözüm arayışları devletçilik kavramını gündeme getirmiştir. 1930'larda hem iç hem de dış kaynaklar tarafından şekillendirilmeye çalışılan kavram, 1931'de Cumhuriyet Halk Fırkası'nın parti programına dahil edilmiştir. Bundan sonra devletçilik ana politika olarak kabul edilmiş ve siyasi alanda tartışılmaya başlanmıştır. Daha az devletçilikten daha çok devletçiliğe birçok fikir ve uygulama isteği ortaya çıkmıştır. Devletçilik konusunda en radikal görüşler Kadrocular olarak bilinen kesim tarafından geliştirilmiştir. Fikirlerini Kadro Dergisi aracılığı ile dile getiren bu kesim neredeyse bütün yazılarında devletçiliğe vurgu yapmıştır. Cumhuriyetin kuruluş döneminin etkili bir fikir platformu olan Kadro Dergisi, çeşitli açılardan ele alınmıştır. Ancak temel sorunsalı, derginin devletçilik anlayışı olan müstakil bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu kapsamda çalışmanın amacı, Kadro Dergisi'nin devletçilik anlayışının nasıl temsil edildiğini ve hangi temalar ve söylemler üzerinden ele alındığını ortaya koymaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma, Kadro Dergisi'nin Mayıs 1932-Kasım 1934 tarihleri arasında yayımlanan 36 sayısı ile sınırlıdır. Anılan sayılar içerik analizine tabi tutulmuştur. Önceden herhangi bir kavram ya da tema belirlenmemiş, elde edilen veriler üzerinden yeni kategoriler oluşturulmuştur. Sonuç olarak, Kadrocuların devletçiliği dört tema etrafında biçimlendirdikleri görülmüştür. Onlara göre devletçilik diğer inkılap ilkeleri gibi bir ilkedir. Bu yönüyle değişmez ve tartışılmaz özelliği olmalıdır. İkinci olarak devletçilik Milli Kurtuluş Hareketinin toplum biçimini oluşturacak ideolojik bir aygıttır. Üçüncü olarak iktisadi açıdan bütün olumsuzlukların önüne geçecek ve modernitenin gerektirdiği kalkınmayı gerçekleştirecek iktisadi bir araçtır. Son olarak devletçilik bilimsel bir temele dayanan doktrinel bir olgudur. Kadrocular devletçiliği ilke, ideolojik aygıt, iktisadi bir araç ve bilimsel bir yaklaşım olarak açıklamaya çalışarak özellikle Cumhuriyet Halk Fırkasına kabul ettirmeye çalışmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Kadrocular, Kadro Dergisi, Devletçilik.

JEL Kodları: P48, Z13.

Başvuru: 30.03.2025 **Kabul:** 27.05.2025

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Bitlis, Türkiye, mzsarikaya@beu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2443-8712

² Prof. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Bitlis, Türkiye, veyselerat@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-0735-5432

THE CONCEPT OF STATISM IN KADRO JOURNAL

Abstract

The 1930s in Turkey were years marked by social, political, and economic challenges. The 1929 World Economic Crisis further exacerbated these problems. The search for solutions to economic issues, in particular, brought the concept of étatism (statism) to the forefront. During the 1930s, this concept—shaped by both domestic and external influences—was incorporated into the program of the Republican Citizen Party (CHF) in 1931. After this, statism was adopted as the main policy and began to be debated in the political arena. Opinions varied widely, ranging from minimal state intervention to a fully state-controlled economy. The most radical views on statism were developed by a group known as the Kadro (Cadre) movement. Expressing their ideas through Kadro Journal, this group emphasized statism in nearly all of their writings. Kadro Journal, an influential intellectual platform of the early Republican era, has been examined from various angles. However, no independent study has specifically focused on the journal's understanding of statism. The aim of this study is to analyze how Kadro Journal represented the concept of statism and through which themes and discourses it was discussed. A qualitative research method was employed, focusing on the 36 issues published between May 1932 and November 1934. These issues were subjected to content analysis, with no predefined concepts or themes; instead, new categories were derived from the data. The findings reveal that the Kadro movement framed statism around four key themes: As a Principle: Like other revolutionary tenets, statism was seen as an unalterable and indisputable doctrine. As an Ideological Apparatus: It was regarded as a tool to shape the societal structure emerging from the National Liberation Movement. As an Economic Instrument: It was presented as a means to overcome economic adversities and achieve the developmental goals required by modernity. As a Scientific Doctrine: The Kadro writers argued that statism was a rationally grounded, doctrinal phenomenon. By presenting statism as a principle, an ideological tool, an economic mechanism, and a scientific approach, the Kadro movement sought to persuade the Republican Citizen Party to adopt their vision.

Keywords: *Kadro members, Kadro Journal, Statism.*

JEL Codes: *P48, Z13.*

“Bu çalışma Araştırma ve Yayın Etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.”

1. GİRİŞ

1930'lu yılların başında Türkiye'de toplumsal huzursuzluğun temel nedeni, siyasi ve sosyal sorunlarla birlikte ekonomik problemlerdir (Aydemir, 1973: 395). Cumhuriyetin ilk yıllarında, ekonomi politikalarının beklenen sonuçları doğurmaması ve 1929'daki küresel buhranın sorunları daha fazla derinleştirmesi (Erdem, 2013: 8), Türkiye'de mevcut ekonomik politikaların yeniden değerlendirilmesi gerekliliğini gündeme getirmiştir (Yetkin, 1982: 28). Bu dönemde, bir yandan devlet içinde yeni bir ekonomi politikası arayışı devam ederken, diğer yandan toplumun çeşitli kesimlerinden ekonomi ile ilgili yeni görüşler ve eleştiriler dile getirilmeye başlanmıştır (Çavdar, 1983: 1077). Devletçilik, 1930'lu yıllara gelindiğinde Cumhuriyetle birlikte başlayan toplumsal ekonomik ve kültürel dönüşüm projesinin anahtar kavramlarından biri olarak yer edinmiştir. Türkiye'nin sosyal ve ekonomik gelişimi için bir gereklilik olarak görülen devletçilik, siyasi açıdan genç Cumhuriyet'in iç ve dış tehditlerle başa çıkma çabası ve toplumsal birliği sağlama hedefi doğrultusunda güçlü bir devlet yapısını desteklemiştir. Ekonomik açıdan ise sanayileşme, tarımsal üretimin modernizasyonu ve bağımsız bir ekonominin kurulması amacıyla devletin aktif rol almasını hedeflemiştir (Eroğlu, 1988: 833). Diğer bir ifadeyle anılan siyasi, toplumsal ve ekonomik ortamda devletçilik, bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır.

Diğer taraftan 1930'da Fethi Okyar tarafından kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın liberalizmi savunması Atatürk ve İnönü'nün devletçilik ilkesini daha fazla müdafaa etmelerini sağlamıştır (İnan, 1972: 24). Cumhuriyet Halk Fırkası (CHF) 1931'de III. Büyük Kurultayı'nda devletçiliği ideolojik bir ilke olarak kabul etmiştir (Tekeli ve İlkin, 2009: 1). Parti programında devletçilik; "Ferdî mesai ve faaliyeti esas tutmakla beraber mümkün olduğu kadar az zaman içinde milleti refaha ve memleketi mamuriyete erdirmek için milletin umumî ve yüksek menfaatlerinin icap ettirdiği işlerde -bilhassa iktisadî sahada- Devleti fiilen alâkadar etmek mühim esaslarımızdandır." şeklinde ifade edilmiştir (CHF, 1931: 31). Yıllarca sömürülen Türk milletinin ekonomik istiklalini elde etmek için ülkeyi dışarıya ucuza mal satmaktan ve içeriye pahalıya mal almaktan kurtarmak devletçiliğin gerekçesi olarak açıklanmıştır (Uyar, 2025). Dönemin Başvekili İnönü'nü de devletçiliği yalnızca mevcut düzeni koruyan muhafazakâr bir araç olarak değil, ilerleme ve kalkınmanın bir yolu olarak tanımlamıştır. İnönü, devletin özellikle sanayi ve tarım alanlarında özel sektörün yapamayacağı büyük yatırımları üstlenmesi gerektiğini ve kâr getirmeyen alanlarda dahi genel çıkar için faaliyet gösterebileceğini ifade etmiştir. Ayrıca İnönü, ekonomik bağlama sadık kalarak özel sektörün de özellikle kriz dönemlerinde devletçilik ilkesinden faydalanabileceğini vurgulamıştır (İnönü, 1933: 4-6).

Devletçiliğin içeriğinin ne olacağı konusu CHF Kurultayında belirlenmemiştir. Tekeli ve İlkin'e göre bu durum rastlantı değildir. CHF yöneticileri, bilinçli bir şekilde devletçilik ideolojisinin içeriğinin belirlenmesini uygulamaya bırakmıştır. Devletçiliğin bir ilke olarak belirlenmesi, kavramın aksi üzerine yapılacak tartışmaların önünü kapatmıştır. Birbirinden farklı siyasal ve iktisadi görüşlere sahip olanlara sadece devletçilik ilkesini kendi pozisyonları itibarıyla yorumlamak kalmıştır

(Tekeli ve İlkin, 2009: 1-2). Diğer bir ifadeyle, Tek Parti yönetiminde sabit kabul edilen bu ilkeyle yorumlamalar sınırlı kalmış ve daha çok devletçilik-daha az devletçilik ekseninde gelişmiştir.

Anılan dönemde dört devletçilik görüşü ortaya çıkmıştır (Tekeli ve İlkin, 2009: 79-106). Ahmet Hamdi Başar'ın "iktisadi devletçilik", Ahmet Ağaoğlu'nun "liberalist devletçilik", CHF bürokratlarının devletçilik yaklaşımı ve bu çalışmanın konusu olan Kadro Dergisi'nin devletçilik anlayışı. Kadro Dergisi'nde ele alınan devletçilik anlayışı diğer devletçilik görüşlerinden ayrılmaktadır. Nitekim Beriş (2014: 120-132), konu ile ilgili kitabında "Devletçiliği Tanımlamak ve Savunmak" başlıklı kısımda Kadro Dergisi'nin yaklaşımını ayrı bir şekilde, diğer devletçilik anlayışlarını ise "Mutedil Devletçilik" başlığı altında ele almıştır. Radikal devletçilik anlayışına karşı çıkan Başar'ın devletçilik anlayışında, özel sektörün geliştiği alanlardan devletin çekilmesi savunulmakta ve özel sektör yadsınmamaktadır. Ağaoğlu devletçiliği; sanayileşmek için yatırım teşviklerinin verilmesi, birtakım hizmetlerin (eğitim, sağlık, sosyal güvenlik) devlet tarafından sağlanması ve ekonomik alanda yer alan aktörler arasında eşgüdüm sağlanması olarak sınırlamıştır. CHF bürokratlarının devletçilik görüşünde ise fert girişimleri yadsınmazken devletçilik kalıcı bir ilke olarak görülmektedir.

Devletçiliği topluma müşterek gayeler belirleyen ve bu gayeler ekseninde toplumu yönlendiren siyasetin adı (Tör, 1933a: 18) olarak kabul eden Kadrocular, devletçiliği yoğun bir şekilde ele alan ve radikal bir şekilde savunan kesim olarak ortaya çıkmıştır. İdeolojik olarak bütünüyle aynı çizgide olmasalar da Kadro Dergisi'nin kurucuları arasında Kadrocular olarak bilinen önemli isimler şunlardır: Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Şevket Süreyya Aydemir, Vedat Nedim Tör, Burhan Asaf Belge ve İsmail Hüsrev Tökin. Derginin 13. sayısından itibaren Mehmet Şevki Yazman da yazar kadrosuna dahil olmuştur. Dergide en yüksek sayıda yazıya sahip yazar, 62 eserle Şevket Süreyya Aydemir'dir. Diğer yazarlar arasında Burhan Asaf Belge 50, İsmail Hüsrev Tökin 42, Vedat Nedim Tör 43, Yakup Kadri Karaosmanoğlu 41 ve Mehmet Şevki Yazman 21 yazı ile yer almıştır. Ayrıca Kadro dergisinde tanınmış isimlerin yazıları da yer almıştır. Fatih Rıfkı Atay, 4 yazı yayımlarken, İsmet İnönü, Behçet Kemal Çağlar ve Eflatun Cem Güney her biri 1 yazı ile dergiye katkıda bulunmuştur. Bunun yanı sıra, İbrahim Necmi Dilmen 6 yazı ile katkıda bulunmuş, Ahmet Hamdi Başar ise 4 yazı kaleme almıştır. Bu isimler kadar tanınmış olmasalar da Tahir Hayrettin 5, Münir İriboz 4, Mehmet İlhan, Şakir Hâzım ve Mümtaz Ziya her biri 2 yazı ile katkı sağlamışlardır. Neşet Halil, Abdurrahman Şefik, Hakkı Mahir, Mühendis Nazir, Dr. Muhlis Etem ve Mansur Tekin ise her biri 1 yazı yayımlayarak derginin içerik zenginliğine katkıda bulunmuşlardır.

Kadro Dergisi, dönemin sosyal, ekonomik ve siyasi meselelerine dair eleştirilerin ve önerilerin yer aldığı bir yayın organı olarak çıkmıştır. Kadro Hareketi, devletin başta ekonomik alan olmak üzere birçok alanda müdahalesini destekleyen görüşleri savunmuş ve otoriter bir devlet yapısını önermiştir. Bu bağlamda Devletçilik, Kadrocular tarafından otoriter bir yapı ve tek partili bir siyasi düzen içinde sosyalist bir kalkınma modeli olarak tasavvur edilmiştir (Köker, 2000: 195; Demirci, 2006: 49).

Kadro Dergisi yazıları incelendiğinde Dergi'nin bağlamından hiç kopmadığı, işlenen tek konunun devletçilik olduğu söylenebilir. Buna rağmen Kadro Dergisi'yle ilgili yapılan çalışmalarda devletçilik konusunun bütünsel olarak ele alındığı müstakil bir esere rastlanmamıştır. Yapılan çalışmaların bir kısmı genel bir çerçevede Kadro Dergisi'nin etkileri ve ideolojisi üzerinedir (Sunar, 2004; Demirci, 2006; Ertan, 1993; Demirkanoğlu, 2018). Diğer bir kısmı ise dergide geçen plan (Erat, 2018), dil ve edebiyat (Uslu, 2012), kent (Özkaya, 2023) ve kişi (Yaman, 2022) gibi spesifik konular üzerinedir. Devletçiliği konu alan çalışmalar ise oldukça sınırlı kalmıştır. Tek parti döneminde devletçiliği konu alan Beriş (2014: 122-126), dönemin devletçilik anlayışı içerisinde Kadro Dergisi'nin devletçilik anlayışının genel bir çerçevesini sunmuştur. Türkiye'de siyaset ve devletçilik ilişkisini ele alan Keser (Keser, 1993:132-143) de benzer bir yaklaşımla dergide geçen birkaç yazı üzerinden Kadrocuların devletçilik anlayışına değinmiştir. Son olarak Tekeli ve İlkin (2009: 81-89) ise Kadrocuların devletçilik anlayışlarını özellikle planlama ekseninde ele almışlardır. Anılan çalışmalar sorunsalları gereği Kadro Dergisi'nin devletçilik anlayışını sınırlı bir şekilde ele almışlar ve kavramsallaştırma çabasına girişmemişlerdir.

Bu çalışmada Kadro Dergisi'nin devletçilik anlayışının nasıl temsil edildiğinin, hangi temalar ve söylemler üzerinden ele alındığının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Kadro Dergisi, devletçilik anlayışının inceleneceği “durum” olarak ele alınmıştır. Bu desen belirli bir örneği derinlemesine incelemek açısından uygundur. Çalışmanın veri toplama aracı dokümandır. Çalışma; amacı gereği Kadro Dergisi'nin Mayıs 1932-Kasım 1934 tarihleri arasında yayımlanan 36 sayı ile sınırlandırılmıştır. Veri analiz türü olarak önceden belirlenmiş kod ve tema olmadığı için betimsel analiz yerine içerik analizi seçilmiştir. İçerik analizinde benzer kavramlar ortak temalarda bir araya getirilerek konu daha anlaşılır kılınır (Akbulut, 2018: 186). Bu kapsamda, önceden herhangi bir başlık oluşturulmadan dergi genel olarak taranmış, devletçilikle ilgili kısımlar incelenerek kodlanmış ve kategoriler oluşturulmuştur. Çalışmanın dört ana başlığını oluşturan temalar/kavramlar elde edilmiştir.

3. BULGULAR

Yapılan analiz sonucunda Kadrocuların devletçiliği dört tema üzerine inşa ettikleri görülmüştür.

3.1. Bir İnkılap İlkesi Olarak Devletçilik

Kadro Dergisi'nde inkılap, bir toplumda bozulan dengeleri kurma işi olarak tanımlanmaktadır. İnkılap gerçekleşikten sonra ileri adımlar ya akışına bırakılır ya da güçlü bir otoritenin müdahalesi ile gerçekleşir. Kadroculara göre, Türk inkılabı Fransa'daki gibi “serbesti inkılabı”nı değil, ikinci yolu benimsemiştir. Bu güçlü

otoritenin devlet olması gerektiğinden hareketle, devletçiliği inkılabın temel ilkelerinden biri olarak görmüşlerdir (Başar, 1933-42). Türk milletini devlet otoritesine inanan bir millet olarak gören Kadroculara göre, her inkılabın kendine has bir devlet ideali vardır. Bu kapsamda Türk devleti, Fransa’da meydana gelen burjuva ve komünist inkılabın kurmuş olduğu proletarya devletinden farklı değerlendirilmiştir. Kadrocular, bu inkılaba inanmayı devletin yapıcılık ve idarecilik kudretine inanmakla eşdeğer görmüşlerdir. Kadroculara göre, diğer ilkelere gösterilen hassasiyet devletçilik ilkesine gösterilmemektedir. Diğer ilkelere gösterilen şüphe ya da güvensizlik hemen cezalandırılırken, devletçilik karşıtı söylemler ise çok kolay bir şekilde yayılabilmektedir (Tör, 1933b: 13-15).

Kadrocular, bir inkılap olarak devletçiliğe değişmezlik niteliği atfetmektedir. CHF’nin devletçiliği müstakil bir ilke olarak kabul ettiğini belirten Kadrocular, bunu arızı bir prensip olarak değerlendirmenin yanlış olduğunu belirterek Fırkanın ne derece laik, cumhuriyetçi, halkçı, milliyetçi ve inkılapçı ise o derece devletçi olma zorunluluğu üzerinde durmuşlardır (Aydemir, 1933a: 6). Devletçiliği de tartışılmaz olarak görülen diğer ilkeler gibi değerlendirmişlerdir (Tör, 1933c: 20). Kadroculara göre, devletçiliğe yöneltilen eleştirilerin başında devletçiliğin geçici bir olgu olarak düşünülmesi gelmektedir. Kadrocular, bu düşünceye sahip olanların savaş sonrası yayılan “sosyalizmin ve faşizmin devlet düşüncesinin etkisi altında kaldığı için devletçiliğin ortaya çıktığını” iddia ettiklerini ve bu nedenle devletçiliğin geçici bir ilke olduğu düşüncesine kapıldıklarını belirtmektedirler (Aydemir, 1934a: 5-6).

Kadrocular, devletçilik ilkesinin eleştirilmesinin bir başka nedenini bu ilkenin kanuni bir dayanağa sahip olmamasına bağlamışlardır. Kadroculara göre, devletin ekonomik ve toplumsal yaşamda aktif bir rol oynamasını gerekli kılan devletçilik anlayışı, bunu meşru kılacak bir hukuk rejimini gerektirmektedir (Tökin, 1934: 7-10). Bu kapsamda Kadrocular, devletçiliği CHF programında kalmasını yeterli bulmayarak, devletçiliğin kanunlaşmasını atılacak en önemli adım olarak görmektedirler. Kadroculara göre, cumhuriyetçilik ve laiklik ne derece kalıcı ise devletçilik de o derece kalıcı görülmelidir. Hatta bunun aksini düşünmek “irtica” sayılmalıdır (Tör, 1933d: 17).

Her ne kadar Anayasa birtakım hürriyetler tanımış olsa da kimse laikliğe aykırı (hilafet yanlısı olduğunu ya da tekke açacağını söyleyememek gibi) beyanlarda bulunamamaktadır. Kadrocular, diğer ilkelerle ilgili olarak en ufak bir taviz verilmezken, devletçilik üzerine yürütülen tartışmaları anılan ilkenin devlet siyasetine mal edilmemiş olmasına bağlamaktadır (Tör, 1933d: 17). Halbuki onlara göre, kapitülasyonların kaldırılması ve Duyun-u Umumiyenin sonlandırılması en az saltanatın kaldırılması kadar önemlidir (Tör, 1932a: 6). Devletin düşman karşısında toplum namına bireylerin hayatına müdahale etmesi (savunma), eğitim ve hukuk işlerini fertlere bırakmaması devletçiliğin bir sonucudur ve tartışmaya açık değildir. Bu kapsamda mevzu iktisat olunca da devletçiliğin tereddütsüz bir ilke olarak kabul edilmesi gerekmektedir (Tör, 1932b: 10).

Kadrocular, devletçiliği diğer ilkeler gibi değiştirilemez bir ilke olarak kabul ederken, devletin daha hassas yaklaştığı diğer ilkelere göndermede bulunarak bu ilkeye dayanak oluşturmaya çalışmaktadırlar. Hatta bu ilkeyi evrensel görmekte (Tökin, 1933a: 30) ve bütün benzer ülkelere örnek olacağını iddia etmektedirler (Tör, 1933d: 20; Tör, 1933a: 18). Bu nedenle bir taklit olmayan ve milletin tarihi koşullarından doğan bir gereklilik olarak devletçilik ilkesinin programlaştırılarak, teorik ve pratik sahada hâkim kılınması gerektiği, aksi halde inkılapların genel olarak aksayacağını savunmaktadırlar (Aydemir, 1934a: 6).

3.2. Milli Kurtuluş Hareketinin Toplum Biçimi Olarak Devletçilik

Kadro Dergisi'nde, milli kurtuluş hareketi, sömürgecilğe karşı bir isyan olarak tanımlanmaktadır. Bu hareketin amacı, mevcut ve muhtemel çelişkileri milletin menfaati doğrultusunda çözmektir (Tökin, 1932a: 39). Diğer bir ifadeyle milli kurtuluş hareketi, yarı sömürge durumundaki Osmanlı yerine tarihi koşullara uygun bir Türkiye'nin kurulmasını amaçlamaktadır. Kendi görüşlerine dayanak oluşturması için sıklıkla başvurdukları bir yöntem ile Kemalizmin sömürgecilğe karşı bilinçli bir tepkiyi temsil ettiğini ve iç-dış iktisadi siyasette devletçi olduğunu belirten (Belge, 1932: 39) Kadroculara göre, devletçilik milli kurtuluş hareketinin tamamlayıcı koşuludur. Kendilerini milli kurtuluş hareketinden doğan inkılapların ideolojik temeli üzerine araştırmalar yapan bir grup olarak tanımlayan Kadrocular, devletçiliğin milli kurtuluş hareketinin zatına içkin bir olgu olduğu sonucuna vardıklarını belirtmektedirler (Tökin, 1933a: 31; Kadro, 1932a: 7).

Kadroculara göre milli kurtuluş devletleri, liberal-demokratik devletlerden farklı olarak sadece hukuki ve siyasi değil; aynı zamanda iktisadi ve toplumsal hayata müdahale eden bir yapıdır (Aydemir, 1934b: 10-11). Harici istismarların yol açacağı sömürülmüş ve dahili istismarın neden olacağı sınıflı toplum yapısından kurtulmak için Türk inkılabının kendine has bir iktisat siyasetinin olması gerektiğini savunan Kadrocular, bunun yaşanmış örnek bir pratikle elde edilemeyeceğini, ancak Türk inkılabının zaruretiden doğabileceğine inanmaktadırlar. Bu kapsamda devleti, militleşmenin ifadesi olarak gören Kadrocular, onu milli kurtuluş hareketinin tamamlayıcı aktörü olarak tanımlamaktadırlar (Tör, 1933b: 14).

Kadrocular, bir inkılap olarak devletçiliği ideolojik bir zemine oturtmaktadır. Kadroculara göre, milli kurtuluş hareketinin ana hedefi iktisadi, siyasi ve toplumsal hayatı yeniden kurmaktır. Bu kapsamda devletin millet için aktif bir rol üstlenmesi gerekmektedir. Kadrocular milli kurtuluş hareketinde devlet-toplum ilişkisini amaç-araç ilişkisi üzerinden açıklamaktadırlar. Amaca göre milli kurtuluş hareketi ne sosyalizmdeki gibi işçi sınıfının ne de kapitalizmdeki gibi ferdin menfaatlerini gaye edinmektedir. Temel amaç, milletin bütünlüğü içinde iktisadi ve toplumsal yükseliştir. Bu amaç için gerekli olan normlar, kaideler ve ölçüler ise araçtır. Bu araçları, anılan amaçlar doğrultusunda etkili bir şekilde kullanmak için ferdiyetçi düzeni reddeden milli kurtuluş devletçiliği zorunlu koşuldur (Tökin, 1933a: 30-31).

Kadrocular devletçiliği bir toplum biçimi olarak görmektedirler (Kadro, 1933: 32). Diğer bir ifadeyle devletçilik, milletin devlet eliyle yeniden

örgütlenmesidir/kurulmasıdır (Başar, 1933-43). Kadroculara göre diğer ülkelerde uygulanan devletçilik politikası Türkiye’ye örnek olmamalıdır. Çünkü diğer devletler zaten kuruludur. Oysa Türkiye, yeniden oluş ve kuruluş aşamasındadır. Bu kapsamda devlet kurucu, yapıcı ve teşkilatlandırıcı bir devlet olmalıdır (Tör, 1933c: 13,15). Türkiye’de sınıf ayrımları Avrupa ülkeleri gibi keskin değildir ve devlet de belirli bir sınıfa hizmet eden bir sınıf devleti değildir. Bu nedenle, sınıfsız bir toplum hedefiyle sınıf çatışmalarının önüne geçecek devletçi bir yaklaşım benimsenmelidir (Tör, 1932c: 17-18).

Kadrocular, dünyada var olan sistemlerin (liberalizm, sosyalizm) genel olarak parçalı bir toplum yapısına neden olduğunu oysa Türk devletçiliğinin bütünleşmiş ve yüksek teknikli bir millet yapısını hedeflediğini ifade etmektedirler (Tör, 1933d: 20). Bu devletçilik, hiçbir sınıf ayrımı gözetilmeyen bir millet anlayışına dayanmaktadır (Tör, 1933c: 21) ve bir toplumsal sistem olarak cemiyetin bünyesinde değiştirici bir güce sahiptir (Tökin, 1933a: 26). Kadroculara göre devletçilik, her şeyden önce sınıflı toplum yapısına son verecektir. Aksi halde, azınlık lehine yürütülecek bir faaliyet, halkçılık ve milliyetçilik ilkeleriyle çelişecektir (Tör, 1933d: 16). Menfaatlerin çatıştığı ve çelişkilerin olduğu bir toplumda milli birliktelik bozulacağından, devletçilik “sert bir hayat ve tefekkür disiplini” olarak uygulanmalıdır (Aydemir, 1934a: 11). Askeri alanda benimsenen planlı ve disiplinli yaklaşım devletçiliğin uygulanmasında da benimsenmelidir (Tör, 1932d: 17). Sermaye birikiminin devletin ekonomik yönetimi altında olması yalnızca burjuvazi ve proletarya gibi sınıfsal ayrımın önüne geçmekle kalmamalı, devletçi sistem içerisinde yönetici sınıfın sorumluluklarının farkında olarak, çıkar çatışmasına neden olacak şekilde kendilerine menfaat sağlamamalıdır. Aksi halde sosyal adaleti bozacak bu yaklaşım, çıkar çatışmalarının önünü açarak toplumsal düzeni bozacaktır (Kadro, 1932b: 7).

Cumhuriyetle birlikte yeni bir nizamın kurulduğu ve bunun bütünsel bir kuruluş olması gerektiğine yönelik inançları, Kadrocuların devletçilik anlayışlarının sınırlarını genişletmiştir. İktisadi yaşamı, devletçiliğin bir parçası olarak gören ancak bundan ibaret olmadığını ifade eden Kadroculara göre eğitim, kültür, sağlık, toplumsal dayanışma gibi birçok konuda devlet başat aktör olmalıdır. Devletin her alanda teşkilatlı müdahalesini milli kurtuluş hareketinin bir gereği olarak gören Kadrocular, devletçilik ilkesini, uygulamada bir kültür ve birbirini yanlışlamayan toplumsal bir düzen olarak tanımlamaktadırlar (Aydemir, 1934a: 10-11).

Kadrocular, toplum düzenin yalnızca ana hatlarıyla değil, özel alanlarının da devlet kontrolünde olmasına yer vermişlerdir. Örneğin anne ve çocuk sağlığının devlet tarafından sağlanmasını bir hak olarak görmüşlerdir (Aydemir, 1932b: 35). Sanatın da devlet himayesine alınması gerekmektedir. Böylece devlet güdümündeki sanat, toplumun ihtiyaçlarına uyacak, ulusal olacak ve bir inkılap sanatı olarak işleyecektir (Belge, 1933: 49). Yine toplumun düşünme biçimini etkileyen bütün araçların (matbuat, film, radyo ve diğer telkin araçlarının) devletin kontrolüne alınarak hedeflenen toplum yapısına uygun bir zihniyetin kurulması, Kadrocular tarafından devrimci bir hamle olarak değerlendirilerek savunulmaktadır. Anılan araçların mülkiyetinin tamamen devlete geçmese de devletçi disiplin altına alınması gerektiğini

belirten Kadrocular, bunun iddia edildiği gibi anti-demokratik bir durum olmadığını, toplumu özgürleştiren bir yaklaşım olduğunu belirtmektedirler. Kadroculara göre, toplumsal zihniyet toplumsal yapıları değil, devletçi olan toplumsal yapılar toplumsal zihniyeti biçimlendirmelidir (Aydemir, 1934: 42). Bu kapsamda, Kadroculara göre devletçilik yalnızca iktisadi bir mesele değil, kendi isimlendirmeleriyle sosyal milliyetçiliğin, yani politikalarda, kültürde ve fikirde devletçilikle ulus kurumunun önemli bir koşuludur (Kadro, 1934: 5-6).

3.3. İktisat Politikasının Aracı Olarak Devletçilik

Devletçiliğin günümüzde olduğu gibi ilk akla gelen anlamı iktisadi alanla ilişkilidir ve Kadro Dergisi de iktisadi devletçilik üzerinde sıklıkla durmuştur. İktisadi devletçiliğin amacını sömürge ekonomisinden kurtulmak ve benzer ülkelere örnek olmak olarak açıklayan Kadroculara göre, Türkiye'nin ekonomik bağımsızlığını kazanması gerekmektedir. Türkiye, her ne kadar Balkanların ve Yakın Doğu'nun en güçlü devleti olsa da, Batılı finans çevreleri hala Türkiye'ye güvenmemektedir. Bu durumda Türkiye üç yoldan birini seçmek zorundadır. (i) Rusya'nın çözmeye çalıştığı komünist sistem, (ii) Milletler Cemiyeti'nin amaçladığı kapitalist sistem ya da (iii) sömürge ekonomisi yerine millet iktisadı. Türkiye üçüncü seçenekte ısrar etmelidir (Tör, 1932a: 6-9). Klasik yöntemlerin Türkiye'yi hedeflerine ulaştıramayacağını belirten Kadroculara göre, sömürge ekonomisinden millet iktisadına geçişin ilk örneği Türkiye olmalıdır. Yeni ve özgün olan bu modelde tek kuvvet ise devlet olmalıdır. Diğer reformlarda olduğu gibi iktisadi reformlarda da devletin öncü rolü kabul edilmelidir (Tör, 1932b: 9).

Anılan amaca bağlı olarak Kadrocuların iktisadi devletçilik yazıları, temelde iki konu etrafında biçimlenmektedir: (i) Cari iktisadi politikaları daha fazla devletleştirmek ve (ii) ideal bir devletçilik anlayışı ortaya koymak. Kadrocular, neredeyse bütün yazılarında, anılan amaca o kadar sadıktır ki, bu anlayışla mutabık iktisadi politikalar övülürken, bununla ters düşecek adımlar eleştirilmiştir. Ali İktisat Meclisi'nin hazırlamış olduğu bir raporda belirtilen; devletin sanayi faaliyetlerinin özel teşebbüsünkiyle karşılaştırıldığında daha maliyetli olduğu, özel teşebbüsün yeterli düzeyde olmaması nedeniyle devletin sanayi faaliyetlerine zorunlu olarak girdiği, bunun geçici bir durum olduğu, devletin yürüttüğü sanayi faaliyetleri kâr getirmeye başladıktan sonra özel teşebbüse devredilmesi gerektiği şeklindeki ifadeler eleştirilmiştir. Kadroculara göre bu politikaların gerçekleşmesi sonucunda zarar eden faaliyetler devletin (halkın) sırtına kalırken, kârlı alanların devredilmesi ise belirli bir zümrenin lehine gerçekleşecektir (Tör, 1933b: 17). Ferdi himayeciliği eleştiren Kadrocular, küçük bir zümrenin zoraki bir şekilde sanayici yapılmasının sınıflaşmaya yol açacağını belirtmektedirler (Tör, 1933f: 18). Diğer taraftan Kadrocular özel teşebbüsün hâkim olduğu alanlarda elde edilmiş bir başarının olmadığını iddia etmektedirler (Tör, 1933g: 10-16):

Tarım alanında;

- Hububat üretiminde geri teknik ve düşük verim söz konusudur. İşletmeler hala ilkindir ve üretim oldukça pahalıdır. Köylülerin alım gücünün düşük olması ve yaşam standartlarının basit olması bunun sonucudur.

- Hayvanlar bakımsız ve sağlıksızdır.

- Meyvecilik açısından ideal bir ülke olunmasına rağmen bilgisizlik ve bakımsızlık nedeniyle geri kalmıştır.

- Teknik gerilik ve bilgisizlik nedeniyle dünyada pamuğu kabul görmeyen tek ülkedir.

Sanayi alanında;

- Sanayileşmede sistemsizlik ve plansızlık söz konusudur.

- Teşvik-i Sanayi Kanunu ve gümrük himayesi gibi sanayiye koruyan tedbirler sistemsizliği giderek artırmıştır.

- Sanayicilerin büyük bir kısmı yabancı hammaddeleri işlemekte ve sürekli koruma talep etmektedirler.

- Küçük esnaflar geri teknik ve bilgisizlik nedeniyle pahalı ve düşük kaliteli ürünler üretmektedir.

Ticaret alanında;

- Ticaretin büyük bir kısmının yabancıların elinde olması nedeniyle sermaye birikimi yurt dışına kaymaktadır.

- Ticaretin devletçi bir tarzda yürütülmemesi milli ekonomiyi zayıflatmaktadır.

- Türk üreticileri dünya piyasasının çok altında satışla faaliyetlerini yürütmektedirler ve birçoğu iflas etmiş durumdadır. Bu durum ekonomik kalkınmayı engellemektedir.

Özel sektörün anılan olumsuzlukların yanı sıra sanayinin yaklaşık yüzde sekseninin Türk olmayan yerli ve yabancı girişimcilerin elinde olduğunu belirten Kadrocular, Ali İktisat Meclisi'nin devletçi ve milletçi bir siyaset benimsemesi gerektiğini belirtmişlerdir (Tör, 1933b: 19). Ancak Kadroculara göre, eğer devlet liberal bir iktisat politikası izleme amacında ise, mevcut örgütlenme yapısı yeterlidir ve devletin herhangi bir girişimde bulunmasına gerek yoktur. Bu durumda yukarıdaki olumsuzluklarla birlikte dış pazarların kaybedilmesi, rekabet açısından geri kalınması, geri teknoloji ve milli olmayan bir sanayi gibi sonuçlara katlanılmalıdır. Oysa serbest piyasa içerisinde çiftçiler, sanayiciler ve tüccarlar her fırsatta devletten himaye istemektedirler. Diğer bir ifadeyle, dolaylı bir şekilde devletçi bir politika talebinde bulunmaktadırlar. Bu durumda eğer liberal bir model benimsenmeyecekse devletin hangi sektörleri destekleyeceğini liyakat esasına göre belirlemesi gerekmektedir. İktisat Vekaleti örgüt yapısını iyileştirerek ihtisas büroları kurmalı, tarım ve sanayi alanında uzmanlaşmış bir yapı oluşturmali, Ziraat Vekaleti'yle ortak çalışmalıdır. Adeta Erkan-ı Harbiye dairesi gibi disiplinli çalışmalıdır (Tör, 1932e: 15-17). Kadroculara göre milli iktisat meselesi, en az milli savunma meselesi gibi algılanmalıdır (Tör, 1933h: 15).

Kadrocular, köy ekonomisinde de birtakım sorunlara dikkat çekmektedirler. Onlara göre, köylerde bulunan toprak rantı sorunu nedeniyle üretim yeterince kârlı olmamaktadır. Ortaya çıkan değer, köylünün ödeme kabiliyetini arttırmamakta bilakis daha da azaltmaktadır (Tökin, 1932b: 14). Köylünün refahı için köylünün borçlanma alışkanlıklarını değiştirmesi, üretilen değerlerin köyde kalması ve köylü lehine değerlendirilmesi gerekmektedir. Tüm bu olumsuzluklar devlet müdahalesini gerekli kılmaktadır (Tökin, 1932c: 34). Kadroculara göre, köylülerin toplumsal sorumluluk

bilincine varmaları ve hak ettikleri faydayı görmeleri bunlara bağlıdır (Tör, 1933i: 22).

Kadrocular, mevcut politikaların daha iyi işlemesi için yukarıda belirtilen önerileri getirmekle birlikte, ideal olarak gördükleri politikalar üzerinde daha fazla durmuşlardır. Geleneksel olarak yetişkin bir sanayici zümresinin bulunması durumunda “belki” mevcut politikalar ile yetinilebileceğini ifade eden (Tör, 1932f: 16) Kadroculara göre, milli ve ileri teknikli sanayi ancak devlet eliyle kurulabilir (Tör, 1933b: 19). Buradaki devletçilik, bölünmeyi kabul etmeyen bir bütünlük olarak savunulmaktadır. Yarı devletçiliğin tam bir liberalizmden daha zararlı olabileceğini ifade eden (Tör, 1932d: 17) Kadrocuların iktisadi devletçilik anlayışında, ferdi mülkiyetin tasfiyesi istenmemekte (Aydemir, 1934c: 6; Aydemir, 1934d: 6) ve özel sektör bütünüyle reddedilmemektedir. Ferdin mülkiyet ve tasarruf haklarını tanıyan ancak bunların koşulsuz kullanımının milletin ve devletin menfaatleri ile çelişmemesini öngören bir anlayış geliştirilmektedirler (Tör, 1932g: 15).

Özel girişimler ancak devletin belirlediği çerçevede faaliyet göstermelidir. Özel sektörün desteklenmesi ve yönlendirilmesi gerektiği belirtildikten sonra, ana sektörlerde kontrolün devlet elinde tutulması gerektiği görüşü savunulmaktadır. Ancak serbest piyasa politikaları kesin bir şekilde reddedilmektedir (Tökin, 1933a). Teşvik-i Sanayi Kanunun vermiş olduğu imtiyazlar, sağladığı himayeler, gümrük ve vergi muafiyetleri küçük sanayici için geçerli olmamalıdır. Millet menfaatine doğrudan yaramayacak özel sektör girişimleri desteklenmemelidir. Ancak yeterli sermayesi olan ve uzmanlaşmış sanayi kolları devletin belirlediği şekilde faaliyet gösterebilmelidir (Tör, 1933d: 16-17). Kadrocular, çeşitli yazılarında birçok sektörün devletleştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Kadroculara göre; şeker, çimento, kömür, tütün, afyon, tekstil, ulaşım, kredi, emtia satışı, fındık, pamuk, üzüm, incir, dokuma, değirmencilik, çimento, elektrik ve demir gibi büyük sanayi işleri ve belediye teşebbüsleri gibi yüksek teknige ve uzmanlığa ihtiyaç duyulan alanların devletleştirilmesini iktisadi devletçiliğin amacı olarak açıklamışlardır (Kadro, 1934b: 37; Aydemir, 1932a: 44-45, Mümtaz Ziya, 1932: 25; Tör, 1932i: 18, Tör, 1932d: 17). Buna karşın küçük, dağınık ve perakende girişimleri ise serbest kalacaktır (Tör, 1933e: 16; Aydemir, 1932c: 8-9).

Kadroculara göre Türkiye, ekonomik buhranı bir fırsata çevirebilir. Pamuk, yün, tütün, üzüm, incir, fındık ve zeytinyağı gibi ürünlerin üretimini artırarak hem iç piyasayı canlandırabilir hem de ihracatını geliştirebilir. Ancak bunların gerçekleşmesi planlı ve organize olmuş bir ekonomiye bağlıdır. Bireylere dahi birer malzeme olarak bakan Kadrocular, bireylere milli iktisat politikalarının uygulanmasında işe yaradıkları ölçüde bir değer atfetmişlerdir. Kadroculara göre tarım, sanayi ve ticaret alanında modern tekniklerin ve rasyonel bir işleyişin temel koşulu devletin öncü olduğu planlı bir ekonomidir (Tör, 1932b: 9-11).

Bu kapsamda, Kadrocuların “millet iktisadı” olarak da isimlendirdiği iktisadi devletçiliğin önem verilen koşullarından biri olan planlama; serbest piyasanın reddi, dengeli ekonomik kalkınma ve özel sektörün devletin belirleyiciliği altında gelişmesi

gibi yaklaşımların bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Aydemir, 1933b: 42). Planlama konusunda Werner Sombart'ın iktisadi görüşlerinden etkilenen Kadrocular, planın ekonomik hayatın tüm parçalarını içine alan kapsayıcılık, tek bir merci olan devlet tarafından yapılmasını gerekli kılan birlik, her toplumun içtimai, iktisadi, tarihi vb. olgularını gözetken çeşitlilik özelliklerine sahip olması gerektiğini belirtmektedirler (Tör, 1932h: 37-38). Kadroculara göre, yerel koşulların da göz önünde bulundurulduğu (Aydemir, 1933c: 12) planlama aracılığıyla kalkınma için gerekli olan sermaye, malzeme ve iş gücünün rasyonel bir şekilde kullanılması sağlanacaktır (Tör, 1932a: 9). Böylece hem nitel (üretim süreçlerinin verimli hale gelmesi) hem de nicel (üretimin artırılması) açıdan istenilen sonuçlar elde edilecektir (Tör, 1934: 17). Devlet eliyle hazırlanan merkezi bir plan aracılığıyla ekonomik kalkınma serbest piyasa dinamiklerine bırakılmayacaktır. Bu plan, sadece sanayiye değil, tarımın modernleşmesini de desteklemelidir. Her iki sektörün birbirini tamamlayarak desteklemesi ancak bir plan dahilinde olabilir. Kadrocular, Sovyetik bir araç olarak değerlendirilen planlamanın sosyalizmle ilişkilendirilmemesi için özel mülkiyetin planlama aracılığıyla tasfiye edilmeyeceğini vurgulamışlardır. Plan sosyalizmdeki gibi kolektif mülkiyete değil, devlet mülkiyetine dayanacaktır. Planın amacı milli iktisadi devlet eliyle inşa etmektir. Plan aracılığıyla büyük sanayi, taşımacılık, bankalar, dış ticaret gibi alanlar devlet eliyle düzenleneceğinden milli menfaatlere yönlendirilmeleri kolay olacaktır (Tökin, 1933a). Bu yüzden Kadroculara göre toplumsal iş bölümü üzerine kurulu olan plan (Aydemir, 1932d:12), modern toplum düzeninin oluşturulmasında milli iş birliğidir (Aydemir, 1932e: 8).

3.4. Bir Doktrin Olarak Devletçilik

Kadroculara göre, teorik olarak üç tür devletçilik bulunmaktadır. (i) Fiskal Devletçilik: Devlet bu modelde sadece bütçe gelirlerini artırmak amacıyla çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Ancak iktisadi faaliyetlerde liberal prensipler geçerlidir. (ii) Sosyalist Devletçilik: Bu modelde sosyalist düzenin kurulması amacıyla iktisadi faaliyetler belirli bir plana göre düzenlenmektedir. Üretim araçlarının devletin kontrolünde olduğu bu sistemde, belirli bir sınıf adına yeni bir toplum oluşturma hedefi söz konusudur. (iii) Nasyonalist (Milliyetçi) Devletçilik: Herhangi bir sınıfın lehine olmayan ve devletin milli menfaatleri ön planda tuttuğu bu model milli bağımsızlık amacı taşımaktadır. Büyük sermaye gerektiren faaliyetler devlet tarafından, diğer teşebbüsler ise devletin belirlediği çerçevede kalmak koşuluyla özel sektör tarafından yerine getirilmektedir. Kadroculara göre dışa bağımlılıktan kurtulmak ve ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmek için bu model kabul edilmelidir (Tökin, 1932d: 20-25). Kadrocular, bu devletçilik modelinin (Türk devletçiliği) özgün olduğunu ileri sürmektedirler (Aydemir, 1933d: 9). Rus ve İtalyan iktisadi sistemlerinin Bolşevizm ve faşizm sonrasında ortaya çıkması gibi, Türk devletçiliği de tarihte ve kitaplarda örneği bulunmayan Türk inkılabına özgü yeni bir modeldir (Tör, 1932c: 18). Teori ve pratik açısından diğer devletçilik türleriyle herhangi bir bağlantıya sahip değildir (Aydemir, 1933e: 9).

Kadro Dergisi'nin çıktığı günden kapanıncaya kadar, neredeyse her sayısında, "objektif" bir olgu olarak ele alınan devletçiliğin (Aydemir, 1934a: 9) çeşitli yönlerine, benimsemiş oldukları devletçilik ekseninde değinilmiştir. Hem pratikte

uygulanması hem de Kadrocular gibi fikri sahada savunucuları bulunması, devletçiliğin farklı kesimler tarafından tartışılmasına yol açmıştır. Bu durum, Kadrocuların devletçiliği bir doktrin olarak ele almalarını sağlamıştır. Ziya Gökalp'in Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki iktisadi görüşleri, devletçilik ekseninde ele alınan tartışmaların ilkidir. Gökalp'in iktisadi görüşleri hissi ve ahlaki temellere dayanan ve Fransa'da yaygın olan solidarizme dayanmaktadır. Kadroculara göre, savaş öncesi Türkiye'sinin bir teorisyeni olan Gökalp, solidarizmi Batı'dan alan bir aktarıcı konumundadır. Kadrocular, bu dönemde kapitülasyonlar ve mali kontrol altında olan ülkenin, sanayi ülkelerine hammadde sağlayan açık bir pazar ve yarı sömürge bir konumda olduğunu belirtmektedir. Genç Türklerin reformları, köklü bir değişim meydana getirmemiş ve küçük burjuva iktisadının sınırları aşılamamıştır. Milli sıfatına haiz bir sanayi, ulaşım ya da kredi gibi kavramlar henüz oluşmamıştır. Anılan engeller bağımsız bir iktisat politikasının gelişmesine engel olduğu gibi Gökalp'in iktisadi görüşlerinin de dar bir çerçevede kalmasına neden olmuştur. Halbuki Kadroculara göre, hem uygun zemin bulunmamaktadır hem de Gökalp'in görüşleri tezsizdir. Nitekim Gökalp de bunun farkındadır. Çünkü Türkiye iktisatçılarının iktisadi gerçekleri objektif bir şekilde incelemeleri ve milli iktisat için bilimsel ve esaslı bir program oluşturmaları gerektiğini belirtmektedir (Aydemir, 1932f: 39-40). Diğer bir tartışma; devletin iktisadi yaşama müdahale etmesinin, Avrupa'nın yaklaşımından farklı olmadığını, özel sermaye yerine devletin hâkim faktör haline geldiğini savunanlara yöneliktir. Kadroculara göre sermaye birikiminin el değiştirmesi yalnızca öznelere (özel sektör yerine devlet) değişmesi değil, aynı zamanda toplumsal sonuçları itibarıyla yeni bir olgudur. Diğer sistemlerle karşılaştırıldığında tezatsız bir toplum ortaya çıkacaktır (Tökin, 1932a: 39).

Kadro Dergisi'nde teorik çerçevede özellikle Darülfünun tarafından yapılan eleştirilere yer verilmiştir. Kadrocular, Darülfünun kürsülerinin toplumun ortaya attığı prensipleri her anlamda ele alması ve inkılapçı, milliyetçi ve devletçi bireyler yetiştirmesi gerektiğini belirtmektedirler (Aydemir, 1933f: 7). Ayrıca iktisadi kurtuluş yollarını belirleyecek olan iktisat planının da aydınların yardımları ile yapılması gerektiğini ifade etmektedirler (Aydemir, 1933a: 5). Ancak, onlara göre Darülfünun, bunun tersi bir istikamette ilerlemektedir. Darülfünun hocalarından İbrahim Fazıl, gazetede yazmış olduğu bir yazıda, iktisadi faaliyet alanlarının tamamen devletin eline geçmesini anarşiye neden olacak bir sosyalist düzen olarak görmüştür. Kadrocuların liberal olarak gördüğü İbrahim Fazıl Bey, kendisini Kadrocuları konumlandığı gibi ihtilal devletçisi olarak değil inkılap devletçisi olarak görmektedir. Oysa Kadroculara göre ikisi arasında bir fark bulunmamaktadır. Kadroculara göre, CHF ile kendilerinin ortaya koymuş olduğu devletçilik anlayışı birbirine yakındır ve bu devletçilik, Fazıl Bey'in ortaya koyduğu gibi ne ihtilal ne de inkılap devletçiliğidir. Bu devletçilik, tüm özellikleri ve koşulları kendine ait olan Türk devletçiliğidir (Aydemir, 1933g: 10-13). Kadroculara göre Darülfünun devletçiliği, devlet sosyalizmi ya da müdahalecilik olarak anlayabilir. Fert faaliyetlerinin esas tutulduğu ve sadece faydalı işlerde devletin aktör olarak yer aldığı devletçilik, kısmi bir politikadır (Tökin, 1933a: 25). Kadrocular, Fazıl Bey'in savunduğu inkılap devletçiliğini müdahalecilik, ihtilal devletçiliğini de komünizm olarak görmektedirler. Kadroculara göre, Fazıl Bey zaten

uygulanan sistemlere “zamana uymak” adına isim babalığı yapmaktadır. Müdahalecilik, Avrupa ve Amerika’da komünizm ise Rusya’da hayatta olduğu için Fazıl Bey’in ortaya atmış olduğu devletçilik sınıflandırması yeni değildir. Kadrocular devletin iktisadi alana müdahale etmemesini liberalizmin yıkılışı sebebi olarak görmektedirler. Liberalizmde bireysel özgürlüklerin yalnızca burjuva sınıfı için geçerli olduğunu belirten Kadrocular, bunun karşısında yükselen sosyalizmde de işçi sınıfının hürriyeti olarak algılandığını belirtmektedirler. Bu kapsamda her iki sistemde de devleti bir icra aleti olarak değerlendirerek Darülfünun cenahından gelen anaakım iktisat ilmi olarak gördükleri kapitalist sistemi reddetmektedirler. Bunların karşısında konumlandıkları Türk devletçiliğini ise yeni bir sistem olarak görmektedirler (Tör, 1933c: 18-20).

Kadrocular, Fazıl Bey’in görüşlerini CHF’nin devletçilik maddesine atıfta bulunarak yürütmeye çalışmakta, bir taraftan kendilerini eleştiriler karşısında korumaya çalışırken diğer taraftan Fazıl Bey’i devletçilik karşısında oturtmaktadırlar. Onlara göre Fazıl Bey, sadece liberalliğini maskeleyerek çalışmaktadır (Aydemir, 1933g: 14-15). Ekonomik buhranı kapitalizmin bir sonucu olarak okuyan Kadrocular, CHF’nin devletçiliği tanımladığı maddede geçen “ferdi mesai ve faaliyeti esas tutmak” ön koşulunu Türk devletçiliğinin esası olarak gördüklerini belirterek; bir taraftan komünist olmadıklarını, diğer taraftan da Fazıl Bey’in bu ifadeleri “şahsi teşebbüs ve hususi menfaat” şeklinde liberal bir anlayışla açıkladığını belirtmektedirler (Tör, 1933c: 20). Kadroculara göre, Fazıl Bey’in asıl istediği Cavit Bey’in iktisadi anlayışıdır (meşrutiyet iktisatçılığı). Bu anlayış, yabancı sermayeye imtiyaz tanınması, gümrük serbestisi, dış borçlanma, milli sanayi tesislerinden kaçınmak gibi ilkelere dayanmaktadır (Aydemir, 1933g: 14-15).

Kadrocular, Darülfünun hocalarının devletçiliğe yönelik eleştirilerini, ilme dayanarak gözden düşürme girişimi olarak okumuşlardır. Onlara göre iktisat, matematik gibi keskin prensiplere dayanmadığından değişebilir bir niteliğe sahiptir. Bu kapsamda, Darülfünun hocalarının da uzun süredir sahip oldukları görüşlerin bir anlamı yoktur (Tör, 1933b: 15). Kadroculara göre, Tanzimat’tan bu yana Batıyı referans alan aydınlar ya belirli bir sınıfın çıkarlarını korumak adına ya da önceden belirlenmiş fikirlerin “esiri” oldukları için liberalizmi savunmaktadırlar. Onlara göre Darülfünun hocaları, devletçiliği oldukça sık bir atmosferde ele almaktadırlar. Devletçiliği kaçınılması gereken bir düzen olarak gören Cavit Bey’in iktisadi anlayışı ve devletçiliği, küçük esnaf faaliyetlerinin millileştirilmesi olarak kavrayan Ziya Gökalp’in anlayışı karşısında kolektivist bir ilke olan devletçilik, Darülfünun hocaları tarafından hazmedilememiştir (Tör, 1933d: 19). Buna karşın referans alınan Batı medeniyeti, liberal ve bireyci sistem ile zayıf ülkelerin kaynaklarını sömüren bir istismar mekanizması kurmuştur (Kadro, 1932b: 3). Kadrocular pratikte “bırakınız yapınlar, bırakınız geçsinler” prensibine dayanan ve Tanzimat’tan bu yana sürdürülen liberalizmin bir sömürge ekonomisi meydana getirdiğini belirtmektedirler. Devletin ekonomiye müdahalesini sınırlayan ve bireylerin serbest girişimine dayanan bu sistemin ulusal çıkarlara uygun olmadığını savunmaktadırlar (Tör, 1932b: 12). Kadroculara göre, Darülfünun hocalarının temel hukuk kitaplarında tarif edilen devlet tipolojilerinden hiçbirine uymayan ve klasik iktisat kitaplarında geçmeyen bu devlet

biçimini anlamamaları doğaldır (Tör, 1933e: 13, 16). Kadrocular, Darülfünun hocalarının argümanlarını ilmi bir seviyede görmemekte, metodolojiden yoksun ve sistemli olmayan bilgiler olarak değerlendirmektedir. Halbuki, onlara göre bir toplum hadisesi olarak devletçiliğin toplumsal bir metot ve sisteme göre ele alınması gerekmektedir. Sonuç olarak Kadrocular Darülfünunu topyekûn inkılap şuurundan yoksun göstererek CHF'nin hedefine oturtmaktadırlar (Tökin, 1933b: 25).

4. TARTIŞMA

Dünya ekonomik krizinin neden olduğu olumsuzluklar, tek parti yönetiminin toplumu dönüştürme ve ulus inşa noktasındaki katı uygulamalarıyla birleşerek, devletçilik ilkesinin CHF parti programına girmesini sağlamıştır. Böylece Türk siyasal hayatında 1930'lar, devletçiliğin hem fikri tartışmalarının yapıldığı hem de pratikte uygulamaya geçildiği yıllar olarak önem taşımaktadır. Farklı devletçilik anlayışları ortaya çıkmasına rağmen, bu çalışmanın konusu olan Kadro Dergisi, devletçiliği savunan en radikal yaklaşımı ortaya koymuştur. Kadrocular, devletçilik anlayışını yalnızca ekonomik bir gelişim aracı olarak değil, aynı zamanda sınıfsız ve imtiyazsız bir toplum kurma hedefini güden bir organizasyon modeli olarak ele almışlardır. Bu bağlamda, Batı'ya karşı anti-emperyalist bir duruş sergileyerek, Marksist etkilerle şekillenen bir Batı karşıtlığı geliştirmişlerdir. Buna ek olarak, liberalizme karşı da eleştirel bir tutum benimsemişlerdir. Kemalist halkçılık ilkesinden yararlanarak ve dayanışmayı esas alarak, kalıcı bir şekilde tek parti yönetimini meşrulaştırma çabası içinde bulunmuşlardır. Kadro Dergisi'nin devlet anlayışı, bireyciliği toplumsal yaşamın her alanında reddetmekte ve milli menfaatler doğrultusunda toplumsal ve ekonomik eylemlerin belirli normlar çerçevesinde düzenlenmesini önermektedir. Bu durum, Kadrocular açısından devletçilik kavramının sadece bir ekonomik strateji değil, aynı zamanda toplumsal ve siyasi bir organizasyon biçimi olarak ne denli önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Devletçiliğe önemli bir rol atfeden Kadrocular, bunun devlet tarafından kabul edilmesi için devletçiliği birçok açıdan gerekçelendirmişlerdir. Üzerinde durdukları konuların başında, devletçiliğin bir inkılap ilkesi olması gelmektedir. Eğer devletçilik, Kadrocuların istediği şekilde diğer ilkeler gibi kabul edilirse, Cumhuriyetin erken dönemindeki ideolojik katılık içerisinde eleştirilemez bir nitelik kazanacaktır. Bu kapsamda devletçiliğin inkılap ile ilişkilendirilmesi oldukça stratejiktir. Benzer bir yaklaşımı milli kurtuluş hareketiyle kurulan ilişkide de götmektedirler. Kadrocular, devletçiliği Cumhuriyetin belki de en önemli sermayesi olan milli kurtuluş hareketi üzerinden açıklayarak meşru kılmaya çalışmakta ve onun devamı olarak göstererek vazgeçilmez bir yere konumlandırmaktadırlar. Böylece milli kurtuluş hareketi için gösterilen gayretin devletçiliğin uygulanmasında da gösterilmesini beklemektedirler. Kadrocuların önemle üzerinde durdukları konulardan biri de devletçiliğin iktisadi politikaların bir aracı olması gerekliliğidir. 1929 buhranının etkisine sıklıkla atıfta bulunarak liberalizmi krizle açıklamaları ve sosyalizmin sınıf iktidarına vurgu yapmaları, Türkiye için uygulanacak üçüncü bir yol fikrinin önünü açmıştır. Diğer bir ifadeyle radikal bir devletçilikten başka bir yol yoktur. Bu da ancak devletçiliğin iktisadi alana tam uygulanmasıyla gerçekleşebilir. Son olarak dönemin pozitivist

ruhuna uygun olarak Kadrocuların devletçiliği zayıf da olsa bilimsel bir temele dayandırma girişimlerinin olduğu görülmektedir. Doktrinel tartışmalar aracılığıyla devletçiliğin siyasi bir tercihten ziyade doğal bir zorunluk olduğu izlenimi verilmeye çalışılmıştır.

Kadrocular her ne kadar halk adına konuştuklarını iddia etseler de, devletçilik ekseninde örtük bir şekilde ortaya koydukları dört temel gerekçenin hiçbirinde halkla konuşmamıştır. Seçkinci bir duruş ile halkın çıkarlarını kendilerinin bildiği varsayımı ile hareket ederek devletçiliği önermişlerdir.

SONUÇ

Kadro Dergisi'nin Mayıs 1932-Kasım 1934 yılları arasında yayımlanan tüm sayıları incelendiğinde, Kadrocuların devletçilik anlayışının dört ana tema üzerinden ele alındığı görülmektedir. (i) Kadrocular, devletçilik ilkesinin cumhuriyetçilik, laiklik gibi temel ilkelerden biri olduğuna sıkça vurgu yapmışlardır. Diğer ilkelerin tartışılmaz oluşu, Kadrocuların devletçiliği bir inkılap olarak temellendirmeye çalışmalarına önemli bir dayanak oluşturmuştur. Eğer devletçilik bir ilke olarak kabul edilirse ve diğer ilkeler gibi kanuni bir dayanak bulursa, dokunulmaz bir nitelik kazanacak ve geçici bir ilke olarak görülmeyecektir. Nitekim Kadro Dergisi 1934'te kapanmış olsa da devletçilik, 1937 yılında Anayasa'ya bir ilke olarak girmiştir.

(ii) Kadrocular, devletçiliğe değişmez bir nitelik atfederken, bu ilkenin yeni toplum biçiminin inşası için vazgeçilmez olduğuna inanmışlardır. Toplumun kendi kendine bırakılmasını istemeyen Kadrocular, bunun yerine toplumun devlet eliyle yeniden kurulmasını savunmaktadırlar. Devletçiliğin amacı, sınıfsız bir toplum oluşturarak, eğitim, kültür, sanat ve fikir gibi tüm yönlere nüfuz etmektir. Bunun kabul edilmesinin kolay olmayacağını bilen Kadrocular, devletçiliği yalnızca bir ilke olarak değil, ayrıca milli kurtuluş hareketinin tamamlayıcı unsuru olarak görmüşlerdir. Milli kurtuluş hareketinin, Cumhuriyet'in en önemli sermayesi olduğunun bilincinde olan Kadrocular, görüşlerini bu kavram üzerine inşa ederek hem bir dayanak hem de meşruiyet elde etmeye çalışmışlardır. Milli kurtuluş hareketinin tamamlanması için devletin aktif rol alması gerekmekte ve bunun yolu da devletçilikten geçmektedir.

(iii) Kadrocular, devletçiliğin iktisadi boyutuna, diğer temalara kıyasla daha fazla vurgu yapmışlardır. Mevcut devletçilik uygulamalarını yetersiz bulmuş ve daha devletçi politikalar için çeşitli sektörlere odaklanarak yazılar kaleme almışlardır. Kadroculara göre devletçilik, Türk vatandaşlığına sahip herkesin devlete dayanarak para kazanabileceği bir sistem olarak algılanmaktadır. Ancak, bu bütünsel olmayan yaklaşım toplumsal çelişkilere yol açma potansiyeli taşımaktadır. Kadrocular, ideal devletçilikte büyük iktisadi faaliyetlerin devlet eliyle, küçük faaliyetlerin ise özel girişimlerle ama devletin belirlediği çerçeve içinde gerçekleştirilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Bu amacın yegâne aracının planlama olduğu düşünülmektedir. Tüm sektörlerin ve yerel koşulların dikkate alındığı bir planlama, ancak devletin yönlendirmesiyle ve devletçilik ilkesi çerçevesinde gerçekleşebilir. Kadrocuların

hedeflediği kapsamda olmasa da 1930'larda iki sektörel plan yapılmış olması, bu yaklaşımın bir biçimde pratikte de yer bulduğunu göstermektedir.

(iv) Son olarak, Kadrocular devletçiliği doktrinel olarak da temellendirmeye girişmişlerdir. Bu çabanın iki temel nedeni bulunmaktadır. İlk olarak, Kadrocular, devletçiliği tarihsel ve toplumsal koşulların bir sonucu olarak değerlendirip, ona bilimsellik ve zorunluluk kazandırmayı hedeflemişlerdir. Diğer taraftan, radikal devletçilik görüşüne yönelik eleştirilerin artması nedeniyle bu tartışmaların yapılması, Kadrocular için kaçınılmaz hale gelmiştir. Kadrocular, kendi devletçilik görüşlerine yönelik eleştirilere oldukça tahammülsüzdürler. Liberalizmi savunan Darülfünun hocalarının Batı etkisi altında olduğunu iddia eden Kadrocular, kendilerine yöneltilen eleştirileri iktisadi bağlamdan kopararak inkılap karşıtlığına mal etmişlerdir. Eleştirenleri, bu belirli devletçilik türünün benzeri olmadığına inandıkları gerekçesiyle anlayışsızlıkla suçlamışlardır. Özet olarak, Kadrocular, devletçiliği ilke olarak değişmezlik, milli kurtuluş hareketine atıfta bulunarak ideolojik bir boyut, iktisadi açıdan bir araçsal zorunluluk ve doktrinel olarak bilimsellik ile açıklamaya çalışmışlardır.

Kadrocuların devletçilik anlayışı sonraki yıllarda çeşitli açılardan eleştirilmiştir (bknz. Ahmad, 2012: 84; Timur, 2013: 179-185). Çalışmanın odak noktası, metodolojik tercihinin istinaden, Kadro Dergisi metinleri olduğundan devletçiliğe ilişkin diğer yaklaşımlar araştırmanın dışında tutulmuştur. Ancak bu çalışma; ileride Kadrocuların devletçilik söyleminin farklı ideolojik perspektifler ve teorik yaklaşımlarla ele alınmasına olanak tanıyan bir zemin sunmaktadır.

THE CONCEPT OF STATISM IN KADRO JOURNAL

1. INTRODUCTION

During the first years of the Republic, the failure of economic policies to yield expected results, compounded by the 1929 global depression which exacerbated existing problems (Erdem, 2013: 8), necessitated a reevaluation of Turkey's economic policies (Yetkin, 1982: 28). By the 1930s, etatism (statism) had emerged as one of the key concepts in the Republic's socioeconomic and cultural transformation project. Shaped by both domestic and external influences, the concept was formally incorporated into the Republican Citizen Party program in 1931, thereafter being adopted as core policy.

However, the nature and extent of this etatist policy became subject to intense political and intellectual debate. Proposals ranged from minimal to comprehensive state intervention, with the most radical views emerging from the Kadro movement - the focus of this study. This work aims to examine how Kadro Journal conceptualized etatism and analyze the principal themes and discourses through which it articulated this ideology.

2. METHODS

This study employs a qualitative research method, treating Kadro Journal as a case study to examine its conceptualization of etatism. The case study approach is particularly suitable for in-depth analysis of specific instances. The primary data source consists of documents—specifically, the 36 issues of Kadro Journal published between May 1932 and November 1934. The study is deliberately limited to these issues to maintain analytical focus. Since no predefined codes or themes were established beforehand, content analysis was selected over descriptive analysis. The journal was first reviewed generally without creating any preliminary headings, then sections related to statism were examined, coded, and categories were formed. This process yielded the four main themes/concepts that constitute the study's framework.

3. RESULTS

The Kadro movement's understanding of statism is examined through four main themes:

(i) The Kadroists frequently emphasized that the principle of statism was one of the fundamental tenets of the Republic, alongside republicanism and secularism. The unquestionable nature of other principles provided crucial support for their efforts to establish statism as a revolutionary doctrine. They argued that if statism were accepted as a fundamental principle and given legal grounding like other tenets, it would gain an inviolable status and not be viewed as a temporary measure.

(ii) While attributing an immutable quality to statism, the Kadroists believed this principle was indispensable for constructing a new social order. Rejecting the idea of leaving society to its own devices, they advocated for social reconstruction through state intervention. They envisioned statism as permeating all aspects of society - education, culture, arts, and ideology - to create a classless structure. Aware this would face resistance, they framed statism not merely as a principle but as an essential component of the national liberation movement. Recognizing the liberation movement as the Republic's most vital capital, they built their arguments upon this concept to establish both foundation and legitimacy.

(iii) The economic dimension of statism received greater emphasis than other themes in Kadroist writings. Criticizing existing statist practices as inadequate, they produced sector-specific analyses advocating for more comprehensive state policies. Their ideal model proposed that major economic activities should be state-controlled, while minor operations could remain private but within state-defined parameters.

(iv) Finally, the Kadroists undertook doctrinal justification of statism for two primary reasons: First, they sought to present statism as a scientific necessity arising from historical and social conditions. Second, growing criticism of their radical statist views necessitated such theoretical grounding. Notably intolerant of critiques, they dismissed opponents as failing to understand what they believed was their unique formulation of statism.

4. DISCUSSION

The Kadroists, attributing significant importance to statism, developed comprehensive justifications for its official adoption by the state. Their primary focus was establishing statism as a fundamental revolutionary principle. They argued that if statism were recognized as an official doctrine like other Kemalist principles, it would gain an unchallengeable status within the rigid ideological framework of the early Republican period. This strategic association between statism and the revolutionary ideals was crucial to their argument. They employed a similar approach by linking statism to the national liberation movement. By presenting statism as both an extension and necessary continuation of what they considered the Republic's most vital achievement - the liberation struggle - the Kadroists sought to legitimize it as an indispensable policy. This connection implied that the same level of commitment shown during the independence war should now be applied to implementing statist policies. Another key aspect of their argument was framing statism as the essential instrument of economic policy. Frequently referencing the impact of the 1929 crisis, they attributed the economic collapse to liberalism while criticizing socialism's emphasis on class struggle, thereby advocating for a "third way" tailored for Turkey. In their view, radical statism represented the only viable path, achievable only through its comprehensive application in the economic sphere. Finally, aligning with the positivist spirit of the era, the Kadroists made attempts - albeit somewhat weak - to ground statism in scientific foundations. Through doctrinal discussions, they sought to create the impression that statism was not merely a political choice but rather a

natural necessity, carefully constructing arguments to present their version of statism as historically and scientifically inevitable rather than ideologically motivated.

CONCLUSION

A comprehensive examination of all issues of Kadro Journal published between May 1932 and November 1934 reveals that nearly every issue contained at least one article - often several - with statism as its central theme. Even in articles not explicitly focused on statism, there existed an implicit advocacy for statist policies. Through content analysis of these writings, it becomes evident that the Kadroists defended statism through four principal conceptualizations: as a revolutionary principle, as the social blueprint of the national liberation movement, as an instrument of economic policy, and as a scientific doctrine. The fundamental objective behind this multifaceted justification was to establish statism as inviolable, indispensable, legitimate, and permanent. Notably, while the Kadroists never engaged in genuine dialogue with the populace in any of their writings, they persistently insisted that their supposedly discovered singular formula - statism - must be implemented by the state as a top-down modernization project. Their discourse consistently maintained an elitist position, advocating for the imposition of their statist vision without democratic consultation or popular participation, reflecting what might be termed an “authoritarian modernism” that prioritized ideological purity over grassroots engagement.

KAYNAKÇA

- Ahmad, F. (2012). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Akbulut, Y. (2018). Veri Çözümleme Teknikleri. A. Şimşek (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* içinde, (s. 162-195). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Aydemir, Ş. S. (1932a). Türk Tütüncülüğü ve İktisadi Devletçilik. *Kadro*, (2), 41-45.
- Aydemir, Ş. S. (1932b). Çok Nüfuslu Anadolu. *Kadro*, (5), 31-36.
- Aydemir, Ş. S. (1932c). Milli Kurtuluş Hareketlerinin Ana Prensipleri. *Kadro*, (8), 6-12.
- Aydemir, Ş. S. (1932d). İçpazar ve İktisatta ((bütün))lük. *Kadro*, (10), 5-12.
- Aydemir, Ş. S. (1932e). Plan Mefhumi Hakkında. *Kadro*, (5), 5-12.
- Aydemir, Ş. S. (1932f). Ziya Gökalp. *Kadro*, (2), 29-40.
- Aydemir, Ş. S. (1933a). Milli İktisat Planı ve Şeker Sanayimiz. *Kadro*, (24), 5-16.
- Aydemir, Ş. S. (1933b). İktisadi Devletçilik. *Kadro*, (17), 37-45.
- Aydemir, Ş. S. (1933c). Türkiye'nin İktisadi Mıntıkalara Bölünmesi: Rayonlaştırma. *Kadro*, (15), 5-12.
- Aydemir, Ş. S. (1933d). Makinaların Muhacereti. *Kadro*, (23), 6-11.
- Aydemir, Ş. S. (1933e). Beynelminel Fikir Hareketleri Arasında Türk Nasyonalizmi III. *Kadro*, (20), 5-11.
- Aydemir, Ş. S. (1933f). Darülfünunun İnkılap Hassasiyeti ve Cavit Bey İktisatçılığı. *Kadro*, (14), 5-11.
- Aydemir, Ş. S. (1933g). Don Kişotun Yeldeğirmenleriyle Muharebesine Kürsü Politikacılığına ve Cavit Bey İktisatçılığına Dair. *Kadro*, (17), 9-15.
- Aydemir, Ş. S. (1934). İçtimaî Zihniyet. *Kadro*, (31), 42-42.
- Aydemir, Ş. S. (1934a). Programlı Devletçilik. *Kadro*, (34), 5-13.
- Aydemir, Ş. S. (1934b). Yeni Devletin İktisadi Fonksiyonları. *Kadro*, (29), 5-14.
- Aydemir, Ş. S. (1934c). İş Kanunu Yeni Cemiyetin Temel Kanunlarından Biridir. *Kadro*, (30), 5-15.
- Aydemir, Ş. S. (1934d). Yürüyen Devlet. *Kadro*, (25), 5-12.
- Aydemir, Ş. S. (1973). *Tek Adam*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Başar, A. H. (1933). Türk Devletçiliği ve Himayeci Ferdiyetçilik. *Kadro*, (22), 42-46.
- Belge, B. A. (1932). Faşizm ve Türk Milli Kurtuluş Hareketi. *Kadro*, (8), 36-39.
- Belge, B. A. (1933). Sanat'ın Salamurası Karşısında. *Kadro*, (17), 46-49.
- Beriş, H. E. (2014). *Tek Parti Döneminde Devletçilik*, İstanbul: Tezkire.
- CHF. (1931). *C.H.F. Nizamnamesi ve Programı*. Ankara: T.B.M.M. Matbaası.
- Çavdar, T. (1983). Cumhuriyet Döneminde Türk İktisadi Düşüncesi. M. Belge (Ed.), *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi 4*, içinde (s.1074-1084). İstanbul: İletişim.
- Demirci, F. (2006). Kadro Hareketi ve Kadrocular. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (15), 35-54.
- Demirkanoğlu, Y. (2018). Sovyet İhtilalinin Türk Düşün Yapısına Etkisi: Kadro Dergisi Örneği. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (16), 557-570.
- Erat, V. (2018). Kadro Dergisi'nde Planlama Anlayışı. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 51-59.
- Erdem, Ç. (2013). Tek Parti Döneminde Muhalefet Algısı: Serbest Cumhuriyet Fırkası Hareketi Üzerinden Bir İnceleme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 1-22.
- Eroğlu, H. (1988). Atatürk ve Devletçilik. *Belleten*, 52 (204), 833-848.

- Ertan, T. F. (1993). Kadro Hareketine Genel Bir Bakış. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 9 (27), 549-558.
- İnönü, İ. (1933). Fırkamızın Devletçilik Vasfı. *Kadro*, (22), 4-6.
- İnan, A. (1972). *Devletçilik İlkesi ve Türkiye Cumhuriyetinin Birinci Sanayi Planı 1933*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Köker, L. (2000). *Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kadro. (1932a). Kadro ve Die Tat. *Kadro*, (6), 5-8.
- Kadro. (1932b). Kadro. *Kadro*, (7), 3-4.
- Kadro. (1933). Kadro. *Kadro*, (21), 32-32.
- Kadro. (1934a). Kadro. *Kadro*, (35-36), 5-7.
- Kadro. (1934b). Kadro. *Kadro*, (27), 37-37.
- Keser, İ. (1993). *Türkiye'de Siyaset ve Devletçilik*, İstanbul: Gündoğan.
- Mümtaz Ziya. (1932). Afyon Meselesi. *Kadro*, (4), 14-25.
- Sunar, L. (2004). Kadro Dergisi/Hareketi ve Etkileri: Türk Devlet İdeolojisi ve Sol Kemalizmin Oluşumu Bağlamında Bir Analiz. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 2 (1), 511-526.
- Özkaya, Y. (2023). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Kent Olgusunun Kadro Dergisi Üzerinden İncelenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 49 (1), 315-327.
- Tekeli, İ., ve İlkin, S. (2009). *Uygulamaya Geçerken Türkiye'de Devletçiliğin Oluşumu*, İstanbul: Bilgi Kültür Sanat.
- Timur, T. (2013). *Türk Devrimi ve Sonrası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Tökin, İ. H. (1932a). Plan Mefhumu Hakkında. *Kadro*, (7), 36-43.
- Tökin, İ. H. (1932b). Türkiye Köy İktisadiyatında Toprak Rantı. *Kadro*, (4), 10-14.
- Tökin, İ. H. (1932c). Türkiye Köy İktisadiyatında Borçlanma Şekilleri. *Kadro*, (2), 25-34.
- Tökin, İ. H. (1932d). Türkiye'de Milli Sermaye Hareketi. *Kadro*, (10), 20-25.
- Tökin, İ. H. (1933a). Milli Kurtuluş Devletçiliği II. *Kadro*, (19), 23-31.
- Tökin, İ. H. (1933b). Milli Kurtuluş Devletçiliği I. *Kadro*, (18), 25-36.
- Tökin, İ. H. (1934). Millet İçinde Sınıf Meselesi II. *Kadro*, (36), 20-26.
- Tör, V. N. (1932a). Müstemleke İktisadiyatından Millet İktisadiyatına. *Kadro*, (1), 6-9.
- Tör, V. N. (1932b). Müstemleke İktisadiyatından Millet İktisadiyatına II. *Kadro*, (2), 9-14.
- Tör, V. N. (1932c). Sınıflaşmamak ve İktisat Siyaseti. *Kadro*, (11), 17-21.
- Tör, V. N. (1932d). Mefhum Teşkilatı Değil Madde Teşkilatı. *Kadro*, (8), 13-17.
- Tör, V. N. (1932e). İktisat İşlerinde Devlete Veto Hakkı ve İktisat Vekaleti. *Kadro*, (10), 13-19.
- Tör, V. N. (1932f). Niçin ve Nasıl Sanayileşmemiz Lazım. *Kadro*, (6), 13-18.
- Tör, V. N. (1932g). Fındıkta Devlet Kooperatifi Devletle Müstahsilin İşbirliğine Doğru. *Kadro*, (9), 11-18.
- Tör, V. N. (1932h). (Kadro)yu Teyit Eden Bir Eser. *Kadro*, (5), 37-38.
- Tör, V. N. (1932i). Değişen Cihan Münasebetleri İçinde Türkiye. *Kadro*, (5), 13-18.
- Tör, V. N. (1933a). İktisatta İstiklal. *Kadro*, (22), 14-18.
- Tör, V. N. (1933b). Devletin Yapıcılık ve İdarecilik Kudretine İnanmak Gerekir. *Kadro*, (15), 13-19.
- Tör, V. N. (1933c). Türk Devletçiliği İhtibas Devletçiliği Değildir. *Kadro*, (15), 16-21.

- Tör, V. N. (1933d). Devletçilik Karşısında Zümre Menfaati ve Münevver Mukavemeti. *Kadro*, (21), 15-20.
- Tör, V. N. (1933e). Devletçilik Yolunda Aydınlık. *Kadro*, (23), 12-17.
- Tör, V. N. (1933f). Sanayileşme Davası. *Kadro*, (24), 17-21.
- Tör, V. N. (1933g). Bizde Hususi Teşebbüsün Zaferi. *Kadro*, (13), 10-16.
- Tör, V. N. (1933h). Türk İktisadiyatının Erkanı Harbiye Dairesi: Âli İktisat Meclisi. *Kadro*, (14), 12-17.
- Tör, V. N. (1933i). Ziraat Siyasetimizde Liberalizmden Devletçiliğe. *Kadro*, (19), 17-22.
- Tör, V. N. (1934). Kazançlı İstihsal Seferberliği. *Kadro*, (29), 15-18.
- Uslu, A. (2012). Kadro Dergisi: Dil ve Edebiyat Anlayışı. *Turkish Studies*, 7 (2), 1103-1114.
- Uyar, H. (2025). Cumhuriyet Halk Fırkası (1923-1938). A. A. Başkanlığı (Ed.) *Atatürk Ansiklopedisi*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı.
- Yaman, H. (2022). Kadro Hareketi ve Vedat Nedim Tör'ün Bu Harekete Etkisi. *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 8 (4), 1079-1098.
- Yetkin, Ç. (1982). *Serbest Cumhuriyet Fırkası Olayı*. İstanbul: Karacan Yayınları.

KATKI ORANI / CONTRIBUTION RATE	AÇIKLAMA / EXPLANATION	KATKIDA BULUNANLAR / CONTRIBUTORS
Fikir veya Kavram / <i>Idea or Notion</i>	Araştırma hipotezini veya fikrini oluşturmak / <i>Form the research hypothesis or idea</i>	Mehmet Zakir SARIKAYA Veysel ERAT
Tasarım / <i>Design</i>	Yöntemi, ölçeği ve deseni tasarlamak / <i>Designing method, scale and pattern</i>	Mehmet Zakir SARIKAYA Veysel ERAT
Veri Toplama ve İşleme / <i>Data Collecting and Processing</i>	Verileri toplamak, düzenlenmek ve raporlamak / <i>Collecting, organizing and reporting data</i>	Veysel ERAT
Tartışma ve Yorum / <i>Discussion and Interpretation</i>	Bulguların değerlendirilmesinde ve sonuçlandırılmasında sorumluluk almak / <i>Taking responsibility in evaluating and finalizing the findings</i>	Mehmet Zakir SARIKAYA Veysel ERAT
Literatür Taraması / <i>Literature Review</i>	Çalışma için gerekli literatürü taramak / <i>Review the literature required for the study</i>	Mehmet Zakir SARIKAYA Veysel ERAT